I

Отець Василь одружився тонкосльозою весною дев’яносто першого року. Пані Софія, його мати, не вельми раділа з такого весілля, бо ж молода, попри вінка та вишиванки, не мала ніякої приваби. "Ото ще", — сичала свекруха, коли наречена подала їй хлібину на рушникові. "Ото ще!" — зеленіла стара, коли Ольгунька впустила обручку і кинулась її ловити поміж черевиками гостей.

Молодий священик не переймався такими дрібницями — він їхав у східняки, їхав у село, до якого не рипались автобуси, він мав підняти напівзруйнований храм і повернути людей до Бога. Чи кожна дівчина піде на таке? Ольгунці ж минуло шістнадцять, і вона була п’ятою дочкою. Отець добре все обміркував, передумав кожну сім’ю — ні, Ольгунька підходила найбільше. А ще, коли він зайшов до її хати, завів мову про одруження, руда нишпірка вскочила з веранди і, перебивши на півслові, закричала:

— Я згодна, згодна, згодна!

Після чого старші сестри, змітаючи віями, як мітлами, з очей щасливий ляк, запхікали в долоні.

— Я згодна, пане Василію.

— Отче, — поправив він.

І ось вони вже в поїзді, в третьому купе, Ольгунька кидає під ноги мокрі черевики, падає на полицю і ридає. Все змішується — висвистування дощу, стукіт коліс і дике завивання божевільного дівчати, котре їде бозна-куди і навіщо.

— Олю…

Він постояв над нею, нервово здвигнув плечем, але відповіді не почув. З ревом налетів зустрічний товарняк і щез.

Десь там, попереду, його чекало село, що розгромило церкву, розтягло ікони, село, яке майже забуло молитися. Може, візьмуть їх на квартиру, а може, доведеться обживати діряву халупу, де мешкали досі лише горобці та кажани. І від того, як вони ввійдуть у це село, як вони вперше скажуть "добридень", як покладуть на себе хрест, ступивши до священного двору, залежить і майбутнє храму господнього.

— Олю!

— Одчепися, рептюх проклятий!

Якусь мить, оціпенівши, він дивився на спину, що дрібно плакала, на хвостик волосся, з якого стікав недавній дощ.

— Пробач, я тільки хотів, щоб ми повечеряли.

— Нічого не хочу, відчепись!

— Але…

— Щезни, ненавиджу! Знаєш, як я тебе ненавиджу? Я Микольцю люблю, зрозумів?

Отець Василь важко сів навпроти. Дощ усе лив, і тільки зрідка з’являлися вогники в чужому степу, і гули чужі поїзди на чужих станціях.

— А чому ж ти…

— Бо вагітна я від нього, вагітна, розумієш? Чужий грішок на твій поріжок!

Вона зареготала, але щоки сіпалися плачем. Вогники з’являлися все рідше, надходила глупа ніч. Господи, та він же взяв найтихішу, найбіднішу, найластатішу дівчину! За віщо? Тепер от плаче, а чим її втішити?

— Олю, священик може одружитися тільки раз!

— Ха! Ну й що? Дружитися йому захотілося! Так дружися, дружися, рептюх! Чи не можеш?

Вона почала зривати з себе манаття і кидати додолу.

— Так не можу.

Він узяв простирадло зі свого ліжка, загорнув її і посадив собі на коліна.

— Пусти, та пусти ж!

— Побудь отак, зігрійся, ти вся тремтиш.

Запручалася, забаласувала ногами, але, сповита, як немовля, вирватися не змогла. Бо в якусь мить він так стис її руками, що здавалось — або помре, або стане йому замість сорочки.

II

І от вони зійшли на тихій станції, де зупинявся тільки один ранковий поїзд і де вимиті дерева пахли гірким, не розкрученим ще листом, а молоді гнізда, отерплі під дощ від стояння за стовбурами, тепер

розпростались і разом з птахами літали поміж гілок. Отець Василь поставив на землю валізи, подав Ольгуньці руку, але вона стрибнула зі східців сама, босоніж пішла по дорозі, легко, мов козуня, не озираючись на нього і не дивлячись на людей.

Вони здолали майже кілометр так само мовчки. Коли траплялась десь калюжа, Ольгуня бродила в ній, розбризкуючи воду і дзвінко сміючись чи то до нього, чи до важкого хвилястого степу, що простягнувся аж до обрію.

— І ти у цій пустелі збираєшся жити? Ні ліску, ні гірки, завити хочеться!

— А ти?

— Я — ні. Просто цікаво, куди нас дідько заніс.

І тоді він почав говорити. Все на світі буває з волі Божої. Якщо так велів Бог — тут їм буде найліпше. Лише мають вірити, множити свою віру, творити добро і вчити цього людей. Зараз ти не віриш і не молишся, а почнеш ходити до церкви, відчуєш себе зовсім по-новому, зовсім іншою. Покаєшся в гріхах і будеш легко ходити по землі, мов літати.

— Слухай! — скрикнула Ольгунька. — Я ж вудки вдома забула, чому ти мені не нагадав? Що я без них робитиму?

Попереду розіслалося село. Хати збігали до вузенької, мов травина, ріки, дві калічки-ферми поспішали за ними, а зігнуті лушпайками вулиці утопали в садах. Над усім цим возвишалася здалеку аж голуба дзвініця.

— Їсти хочу, — бовкнула Ольгунька і сіла на високій обочині.

Ольгунька вминала все разом — ковбасу, варене яйце, молоду цибулю, смажене курча. А потім знову бігла попереду, бродила в калюжах і сміялася до нього.

Перед селом він змусив її вдягти черевики. Люди їм дивувалися, як дивувалися завжди новим гостювальникам і не більше, але купка бабусь, забачивши, що приїжджі направилися до церкви, рушили за ними. Отець Василь звільнив руки і тричі перехрестився. Вивалені двері лежали геть збоку, на дзвініці хмарою сиділи дикі голуби і бозна-звідки росла кривенька, худа абрикоса. Вся біла-біла, аж страшно.

— Не бійтеся, батюшко, голова казав, дах покриють і вікна посклять.

Запала мовчанка. Лише качки неподалік плюскотіли в калюжі та хлопчаки летіли по дорозі, аж гуло. На мить вони стали біля гурту, шморгаючи носами та хекаючи, і один, найменший, не хлопець, а виторопень у кашкеті, сказав:

— Он ди, попадицка яка!

III

— Ех, братику, навіть за гірких часів священики так не жили. Що в тебе за дім? Під очеретом, над урвищем якимось та над бистриною. Хіба б же ми не допомогли?

Отець Григорій стояв на ґанку, вітер ворушив його чуприну і бороду, мошка заліплювала вид і раз по раз змушувала обмахуватись гілкою.

— Чи перед єпархією хочеш показатися?

— Та ні. Мені тут дімно і просторо — чотири кімнати, а сад який.

Із-за дверей хтось гукнув, що можна починати.

Зайшли до кімнати, свічка вже горіла. Ольгунька стояла при стіні, і така безпросвітна самотність, така образа йшла від усього її єства, що матушка підступила і сказала:

— Не чудися, Олю, хрестини ж!

Вона повернулася лише на мить, а потім знову злетіла під стелю, майнула до прочиненого вікна, і її прозора крепдешинова сукня затріпотіла на вітрі, а сіро-руде волосся, яке не стригла за вагітности, так розсипалося і встеляло обличчя, що годі було щось розгледіти. Ніхто не помітив, що в кімнаті Ольгуньки не було, там стояло інше молоде порожнє тіло, прихилене до стіни. Там було обличчя, яке не встигло зацвісти, але от-от могло розпелюститися і всіх здивувати. Тим часом Ольгунька тремтіла на вільгому вітрі, розкривала руки, мружилася від сонця. Скільки так було — хтозна, але вона пам’ятає, що об кінчики долонь билися птахи, що босі ноги зачіпали верхівки смерек, — вона так і не позбавилася звички гасати босоніж. А потім побачила знайомі дахи і димарі, хату під червоною черепицею, яка, мов гриб-мухомор, красувалася посередині. Ольгунька несамовито шугнула в кватирку. На підлозі валялися сплутані вудки, звивалися віджирілі черв’яки.

— Микольцю! — простогнала вона. — Микольцю!

На горищі забряжчало і загупало, дівчачий голос обурився:

— Ти чого?

— Ти чого, ти чого… Щось гукало, чула?

— Навіжений. Нікого ж нема. Хата замкнена, ключ ось у кишені.

— Щось гукало, як начеб Ольгунька.

— Притирочний, ти що, її любиш? Любиш?

— Я? Та не сміши.

І тут щось трапилося з Ольгунькою. Вона напружилася, стрибнула вгору, ніби хотіла розметати і рознести її буклі, мов стаканчики морозива, але бозна з якого світу долинув плач немовляти. Випливла з хати на тривожній, незнайомій ще хвилі, стала на дах, але враз відірвалася від нього і кинулася назад. Боліли набряклі груди, гірчило і пересихало в роті, заполіскував різкий вітер. Сонце вже не сліпило, а виливком котилося кудись до обрію.

Отямилася від того, що трясли її за плечі і бризкали холодною водою.

— Олю, Олю! Слава Богу, відкрила очі. Ведіть її до ліжка.

Дитина лежала поруч і голосно смоктала. Вона дивилась на неї, бліда, мов нежива, а всі стояли перед іконами і молились.

По тому отець Григорій відвів отця Василя вбік і запитав:

— А що, братику, так рано хрестини? Ви ж недавно побралися.

"Я не знав її як жону", — хотів сказати отець Василь.

. . . . . .

Вона прокинулась глибокої ночі від скреготіння немовляти. Отець Василь перекутував дитину, а потім став носити по кімнаті, примовляючи: "Ч-ш-ш-ш!" Звідки він знає, що треба з малими робити? Чому він її не розбудив?

Нічний заморочливий вітер гасав з кутка в куток, роздував фіранки. Ольгуня обсмикнула мокру від молока сорочку, встала, скинула з себе ковдру. І перш, ніж взяти дитину, ступила до вікна, хряпнула чорною кватиркою.